

Kunskapsbehov inom socialtjänsten om våld mot barn

Ingrid Åkerman | Linda Jonsson

RAPPORT 2017

Barnafrid är ett nationellt kunskapscenter med uppdrag att samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn till yrkesverksamma som i sitt arbete möter utsatta barn. Barnafrid är placerat vid Linköpings universitet och arbetar på regeringsuppdrag.

Kunskapsbehov inom Socialtjänsten om våld mot barn

Ingrid Åkerman, Linda Jonsson

Linköping/Stockholm 2017

Serie: 2017:3

ISBN: 978-91-7685-492-1

DNR: IKE-2014-00517

Produktion:

Tryck:

Illustration: Maja Jonsson

Tack till: Therese Björn Johansson,
Rikard Tordön och Carl Göran Svedin

BARNAFRID – NATIONELLT KUNSKAPSCENTRUM
Linköpings universitet
Campus US
581 83 Linköping
www.barnafrid.se

Barnafrid
Nationellt kunskapscentrum

På de kurser som jag gått genom mina 15 år inom socionomyrket, har det varit många intressanta föreläsningar men min önskan är att det som sägs följs upp, förankras hos chefer/ledningsgrupp och att det blir ngt som genomsyrar verksamheten. Vi arbetar med de mest utsatta barnen och vi behöver få stöd, hjälp, verktyg i vår praktiska vardag som alltjämt är uppdaterad och ngt som är en pågående diskussion. Jag vill veta var jag kan vända mig, jag vill få påfyllning gällande forskning och jag vill känna att jag inte behöver bli osäker ang. rådande instanser att vända sig till- hur jag själv som socialarbetare ska agera/utreda/finnas som stöd när jag möter föräldrar och barn som utsatts för våld! Jag vill att våra barn ska känna att de blir lyssnade på- att någon ser och hör dem... De får inte bli tapetblommor som lyser med vackra färger men utan närvaro...

(Deltagare från stor kommun, arbetat mer än 11 år)

Sammanfattning

Syftet med den aktuella studien var att skapa ett underlag för hur ett socialtjänstnätverk i Barnafrids regi skulle kunna utvecklas. Därför undersöktes socialsekreterares uppfattning av hur de ser på den kompetens de redan har samt vad de är i behov av för vidare kunskap gällande våld och andra övergrepp mot barn. Ytterligare frågeställningar rörde vilken typ av kunskapsstöd som behövs, vilka kommunikativa lösningar kunskapen ska paketeras i samt hur de önskar att ett nätverk för socialtjänsten ska utformas. Nedan sammanfattas några huvuddrag från rapporten:

- Det finns ett stort behov av kunskap bland svenska socialsekreterare om våld och andra övergrepp mot barn. Behovet beskrevs som något större bland socialsekreterare från mindre kommuner (< 50 000 invånare) och från socialsekreterare anställda kortare tid inom socialtjänsten (0-2 år).
- Det behövs både generell kunskap om våld mot barn men också fördjupad kunskap inom mer specifika områden såsom nyanlända familjer, ensamkommande barn, hedersrelaterad våldsproblematik samt arbetsverktyg för risk och skyddsbedömningar.
- Deltagarna önskade lättillgängliga manualer och guidelines som stöd i akuta eller särskilda situationer. Att kunna ta del av information via regionala konferenser/utbildningsdagar samt via en uppdaterad hemsida var prioriterat. Även kunskapspåfyllning via nationella föreläsningar var efterfrågat.
- Mer än hälften av de svarande upplevde behov av en konsultationstelefon dit man kan ringa och få råd och stöd i svåra och komplicerade ärenden.
- Mindre prioriterat var kunskap genom webbutbildningar, appar, frågelåda med svar via mejl och chattforum med andra verksamma.

Sammanfattningsvis visar studien att det viktigaste är att socialsekreterare kan känna sig trygga och säkra när de utför sitt arbete. Det innebär ett arbete där **barnets bästa alltid sätts i främsta rummet!** Utifrån resultaten från denna studie kvarstår en hel del arbete för att uppnå det.

Denna studie liksom tidigare undersökningar (se t.ex. Barnskyddsutredningen, 2009; Socialstyrelsen, 2016) pekar på brister och behov, såväl i grundutbildning, introduktionsutbildning som på specialistutbildning för de som ansvarar för myndighetsutövning inom den svenska sociala barn- och ungdomsvården. Personal inom socialtjänsten måste få kontinuerlig tillgång till en flora av olika former av kunskap som innebär både teoretisk och praktisk kunskap om hur man arbetar med barn som utsatts för våld. Utifrån resultaten bedömer vi också att det bland annat finns ett behov av såväl ett kunskapsbaserat socialtjänstnätverk som en konsultationstelefon. Detta är något Barnafrid – Nationellt kunskapscentrum mot våld och andra övergrepp mot barn vore en naturlig värd för i en framtid.

Innehåll

1.	Bakgrund och syfte med studien	6
1.1.	Barnafrids nationella uppdrag att sprida kunskap	6
1.2.	Behov av kunskap för socialsekreterare om barn och våld	6
1.3.	Syfte med den aktuella studien	8
2.	Metod	9
2.1.	Genomförande	9
2.2.	Enkät samt svarsfrekvens och fördelning mellan kommuner	9
2.3.	Arbetstid inom socialtjänsten	11
3.	Resultat	12
3.1.	Kunskap om att identifiera, utreda och skydda barn	12
3.1.1.	Svar utifrån kommunstorlek	12
3.1.2.	Svar utifrån arbetstid inom socialtjänsten	13
3.2.	Behov av kunskapsstöd	14
3.2.1.	Svar utifrån kommunstorlek	14
3.2.2.	Svar utifrån arbetstid inom socialtjänsten	15
3.2.3.	Förslag på andra typer av kunskapsstöd	17
3.3.	Kommunikativa lösningar	17
3.3.1.	Svar utifrån kommunstorlek	17
3.3.2.	Svar utifrån arbetstid inom socialtjänsten	19
3.3.3.	Förslag på andra typer av kommunikativa lösningar	20
3.4.	Kunskapsuppdateringar genom ett nätverk för socialtjänsten	21
3.4.1.	Svar utifrån kommunstorlek	21
3.4.2.	Svar utifrån arbetstid inom socialtjänsten	22
3.4.3.	Förslag på andra sätt som nätverken kan hålla sig uppdaterade ...	23
4.	Tillgång till kunskap – analys av kommentarer	24
4.1.	Deltagare som ansåg sig ha tillgång till den kunskap de behöver	25
4.2.	Deltagare som inte ansåg sig ha tillgång till den kunskap de behöver	29
5.	Avslutande kommentarer från deltagarna	36
6.	Kunskapsutveckling för socialsekreterare – exempel från mellanstor kommun	38
6.1.	Exempel från mellanstor kommun i Sverige	38
6.2.	Behov av fördjupningsutbildningar och enkla manualer	38
6.3.	Telefonintervju med enhetschefen i kommunen	39
6.4.	Fyra slutliga kommentarer	40
7.	Diskussion	41
7.1.	Tillgång till kunskap?	41
7.2.	Vilken kunskap behövs?	42
7.3.	Vilken form ska kunskapen förmedlas i?	42
7.4.	Varför brister det och vems är ansvaret?	43
8.	Referenslista	45

1. Bakgrund och syfte med studien

1.1. Barnafrids nationella uppdrag att sprida kunskap

Barnafrid är ett nationellt kunskapscentrum vid Linköpings universitet med uppdrag att sprida kunskap till yrkesverksamma om våld och andra övergrepp på barn. En del i uppdraget är att ansvara för nationella nätverk som i sin tur ska stå för kunskapsspridning.

Barnafrid arbetar med fyra nätverk som riktar sig till olika yrkesgrupper: Barnahusnätverk, Behandlarnätverk, Barnskyddsnätverk och slutligen ett nätverk för socialtjänsten. Tre av nätverken finns redan och är aktiva. Nätverket som riktar sig till socialtjänsten är under uppbyggnad och i förberedelserna inför att starta detta har Barnafrid bl.a. inventerat befintliga nätverk för socialtjänsten, samt undersökt olika samarbetsmöjligheter. Utöver detta skickade Barnafrid i maj 2016 ut en enkät till personal som arbetar med barn inom socialtjänsten för att undersöka deras behov av kunskap samt för att få synpunkter på hur ett nätverk skulle kunna utformas.

Resultaten från enkätstudien presenteras i denna rapport och kommer att vara viktiga i utformningen och uppbyggnaden av ett nationellt socialtjänstnätverk. Rapporten kan också vara viktig och intressant läsning för de som själva arbetar inom socialtjänsten samt för andra myndigheter och beslutsfattare.

1.2. Behov av kunskap för socialsekreterare om barn och våld

Genom åren har det på olika sätt påpekats att personal inom socialtjänsten som arbetar med barn och familjer måste ha kunskap om våld mot barn. Detta är viktigt för att kunna möta de som är drabbade och för att socialtjänsten ska kunna utföra sitt uppdrag. Redan idag finns det krav i Socialtjänstlagen (2001:453) på behörighet för att få utföra vissa uppgifter inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det handlar bland annat om att alla handläggare måste vara socionomer eller ha annan likvärdig utbildning. Lagen trädde i kraft 1 juli 2014 och i en rapport från Socialstyrelsen "Krav på behörighet inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Uppföljning av lagändring" (Socialstyrelsen, 2016) utvärderades kommunernas möjligheter att uppfylla bestämmelserna. Resultaten visade att av de idag tillsvidareanställda socialsekreterarna är det en majoritet som är socionomer eller har annan relevant utbildning. Endast 7 % saknade behörighet och kommunerna visade sig vara nöjda med behörighetsregleringen och nämnde som en konsekvens en ökad rättssäkerhet för den enskilda, ökad kunskap och kompetens hos handläggarna samt ökad kvalitet. Trots det var det 7 av 10 kommuner som upplevde olika utmaningar för att kunna uppfylla behörighetskravet främst på grund av svårigheter att rekrytera personal och att arbetet som socialsekreterare upplevs oattraktivt med svåra arbetsvillkor och låga lönenivåer. Även om det målas upp en positiv bild av vad lagändringen inneburit menar socialstyrelsen att kommunerna måste ta ett större ansvar för att skapa bättre förutsättningar för de anställda inom den sociala barn- och ungdomsvården. De lyfter

också att det är angeläget att kommunerna går samman och utvecklar en dialog med högskolorna för att få till ett samarbete kring exempelvis uppdragsutbildningar för att de som idag inte är behöriga ska ges möjlighet att komplettera sin utbildning. Som ovan beskrivits finns det alltså idag ett krav på att kommunerna ska se till att personal inom den sociala barn och ungdomsvården uppfyller behörighetskraven och att socialsekreterare får kompetensutveckling för att kunna utföra sitt uppdrag.

För många yrken har det på senare år skett en akademisering som inneburit en förskjutning mot teoretisk och teknisk kunskap, parallellt med ett närmande mellan teori och praktik genom det ökade kravet på evidensbaserad kunskap (Sohlberg, 2008). Detta beskrivs bland annat i Barnskyddsutredningens betänkande (2009) där det konstateras att grundutbildningen för socionomer blivit mer akademiserad, men samtidigt bredare och mer generell. Detta innebär att det idag enbart är en liten del av socionomutbildningen som rör barn och familjer som utsatts för våld. Även om det införts ett behörighetskrav för socialsekreterare finns det de som menar att detta inte är tillräckligt och att de som arbetar med barn och familjer där det finns misstanke om våld behöver särskild vidareutbildning i dessa frågor.

I en avhandling om samhället som förälder (Cocozza, 2007) granskades drygt 1500 anmälningar till socialtjänsten om barn som for illa och resultatet visade att majoriteten av anmälningar lämnades därhän trots att det fanns skäl till fortsatt oro för barnen. I flera av anmälningarna gällde oron våld mot barn. I en bok av samma författare (Cocozza, 2013) lyfts behovet av en vidareutbildning för de som arbetar inom socialtjänsten när det kommer till att skydda barn mot bland annat våld. Författaren föreslår en särskild barnskyddsutbildning som ska vara obligatorisk för dem som arbetar med skyddsutredningar, detta både för barnets och socialsekreterarens skull.

Avsaknaden av en utbildning för de professionella som ska arbeta med barns skydd är beklaglig, för att inte säga bedrövlig. Det innebär att barn i dessa situationer kan möta unga, oerfarna och för uppdraget inte specifikt utbildade professionella, vilket är oacceptabelt, både för barnen men även för de professionella som anställs för att utföra uppdraget (Cocozza, 2013, s. 101-102).

Som beskrivits ovan görs en hel del inom området för att se till att kompetensen bland socialsekreterare ökar redan på grundutbildningen medan det samtidigt också finns behov av specialistutbildning för redan examinerade. Som ett led i att kunna bygga upp ett nätverk för kunskapsspridning om våld mot barn inom socialtjänsten genomförde Barnafrid en kort enkätstudie för att undersöka socialsekreterares egna bilder av tillgång till den kunskap de behöver för att kunna arbeta med våld mot barn.

1.3. Syfte med den aktuella studien

Den aktuella studien syftade till att undersöka hur socialsekreterare ser på den kompetens de redan har samt vad de är i behov av för vidare kunskap gällande våld och andra övergrepp mot barn. Mer specifika frågeställningar rörde om de anser sig ha tillgång till den kunskap (egen eller genom att ta del av andras) de behöver för att identifiera, utreda och skydda barn som utsatts för våld, vilken typ av kunskapsstöd som behövs ytterligare, vilka kommunikativa lösningar kunskapen ska paketeras i samt hur de önskar att ett nätverk för socialtjänsten ska utformas.

2. Metod

2.1. Genomförande

Studien genomfördes mellan den 19 maj till den 30 juni 2016. Den vände sig till personal inom socialtjänsten som arbetar med barn som utsatts för våld och andra övergrepp. Förfrågan om att delta skickades ut per mejl till Sveriges kommuner och landstings nätverk med regionala utvecklingsledare och till utvecklingsledare inom länsstyrelserna i Sverige (n= 66). Dessa skickade i sin tur vidare frågan till de olika socialtjänstkantor som ingick i deras upptagningsområde varefter ansvarig på varje socialkontor såg till att varje socialsekreterare fick informationen om studien (Bilaga 1).

Enkäten var webbaserad och en länk till denna skickades ut tillsammans med ett informationsbrev om studien (Bilaga, 1). Genom att svara på frågorna samtyckte socialsekreteraren till att delta och de kunde avbryta sin medverkan genom att inte skicka in svaren eller hoppa över frågor. Deltagarna var anonyma men uppgav i vilken kommun de arbetade samt hur länge de arbetat inom socialtjänsten.

2.2. Enkät samt svarsfrekvens och fördelning mellan kommuner

Totalt innehöll enkäten sex frågor (Bilaga, 1). Två av dessa var bakgrundsfrågor om arbetsplats och arbetstid inom socialtjänsten medan de fyra andra rörde kunskapsstöd, tillgång till kunskap, kommunikativa lösningar och hur ett socialtjänstnätverk ska hålla sig uppdaterat. Frågorna hade olika svarsalternativ. Det gick att kryssa flera svar på frågorna förutom på bakgrundsfrågorna. Efter frågorna fanns möjlighet att kommentera fritt. Enkäten besvarades av 407 deltagare. De representerade 100 (35 %) av landets 290 kommuner (Sveriges Kommuner och Landsting [SKL], 2017).

Kommentarerna presenteras efter varje fråga i resultatdelen förutom frågan om huruvida deltagarna tyckte att de idag har tillgång till den kunskap de behöver för att identifiera, utreda och skydda barn som är utsatta för våld. Kommentarna från denna fråga (n= 161, från 62 kommuner) analyserades och presenteras i kapitel 4. Avslutande kommentarer (n = 55) på hela enkäten presenteras i kapitel 5. En fördjupande analys finns i kapitel 6 gällande en mellanstor kommun som aktivt arbetar med att höja kompetensen hos personalen.

I resultatdelen (kapitel 3) har svaren delats in på två sätt, dels efter kommunstorlek dels efter hur länge deltagaren arbetat inom socialtjänsten.

Kommunerna delades in i tre grupper efter storlek och i enlighet med uppdelningen från SKL (2017): Storkommun, med ett invånarantal på mer än 200 000 invånare; mellanstor kommun, med ett invånarantal på 50 000 – 200 000 invånare; och mindre kommun, med ett invånarantal på mindre än 50 000 invånare. En sådan indelning innebär att det i Sverige finns 4 storkommuner, 42 mellankommuner och 244 mindre kommuner.

Deltagarna som svarat på enkäten fanns spridda över hela landet och svar inkom från samtliga fyra storkommuner, från 25 av 42 mellankommuner och 71 av 244 småkommuner (Tabell, 2.2). Bland deltagarna var det 63 (15 %) som kom från en av de fyra storkommunerna, 132 (32 %) kom från en mellanstor kommun och 157 (39 %) från en mindre kommun. Bland deltagarna var det 55 stycken (14 %) som inte angav vilken kommun de kom ifrån.

Tabell 2.2. Svarsfrekvens utifrån kommunstorlek

Kommunstorlek efter invånarantal	Kommuner	Svar	Fördelning av svar
Stor: \geq 200 000	4	63	15%
Mellanstor: 50 000 – 200 000	25	132	32%
Mindre: \leq 50 000	71	157	39%
Inte angett kommun		55	14%
Samtliga kommuner	100	407	100%

2.3. Arbetstid inom socialtjänsten

Knappt hälften (45 %) av deltagarna hade arbetat fem år eller mindre inom socialtjänsten. De flesta av dessa hade arbetat två år eller mindre samtidigt som 73 procent hade mer än 2 års erfarenhet (Tabell, 2.3.1).

Tabell 2.3.1 Antal arbetsår

Antal arbetsår	Antal	
	N	%
0-2 år	109	27
3-5 år	74	18
6-10 år	70	17
11-15 år	51	13
16-20 år	35	9
Mer än 20 år	68	17
Samtliga	407	100

Antalet arbetsår jämfördes också med vilken kommunstorlek deltagarna kom ifrån (tabell, 2.3.2). Det fanns inga signifikanta skillnader mellan kommunstorlek men med en tendens att de som arbetat kortare tid (0-2 år) oftare kom från en mellanstor eller liten kommun. Bland de deltagarna som inte uppgett kommun hade de allra flesta (51 %) arbetat 11 eller fler år inom socialtjänsten.

Tabell 2.3.2 Antal arbetsår i relation till kommunstorlek

Antal arbetsår (antal svar)	0 - 2 år		3 – 10 år		11 år eller fler	
	N	%	N	%	N	%
Stor (63)	19	30%	21	33%	23	37%
Mellanstor (132)	41	31%	47	36%	44	33%
Mindre (157)	41	26%	55	35%	59	39%
Inte angett kommun (55)	8	15%	19	35%	28	51%
Samtliga kommuner (407)	109	27%	144	35%	154	38%
Chi ² 7.621 (df=6) p=.267						

I de kommande jämförelserna och analyserna delas deltagarna in tre grupper utifrån hur länge de arbetat inom socialtjänsten: 0-2 år, 3-10 år, samt 11 år eller mer.

3. Resultat

Nedan redovisas svaren från de fyra frågorna uppdelade efter kommunstorlek (Storkommun > 200 000 invånare, Mellankommun, 50 000 – 200 000 invånare och mindre kommun, < 50 000 invånare) samt efter hur länge de arbetat inom socialtjänsten (0-2 , 3-10 , samt mer än 11 år).

Därefter presenteras en analys av de kommentarer som skrevs om tillgång till kunskap om våld mot barn. De utvalda citaten exemplifierar deltagarnas svar.

3.1. Kunskap om att identifiera, utreda och skydda barn

Deltagarna i studien fick svara på frågan om de upplevde att de hade tillgång till kunskap för att utföra sitt arbete vad gäller våld och andra övergrepp på barn.

Tycker du att du idag har tillgång till den kunskap du behöver för att identifiera, utreda och skydda barn som är utsatta för våld?

Svarsalternativet var ”ja” eller ”nej”. Därefter följde möjlighet att kommentera. Dessa kommentarer finns presenterade i kapitel 4.

3.1.1. Svar utifrån kommunstorlek

På frågan om man tycker att man har tillgång till den kunskap man behöver framkom att ungefär hälften tyckte att de hade det medan den andra halvan inte ansåg det (Tabell, 3.1.1). Svaren skilde sig mellan kommunstorlek, där de som kom från en mindre kommun respektive de som inte svarat på kommuntillhörigheten signifikant oftare uppfattade en brist på tillgång till kunskap.

I storkommunerna liksom i de mellanstora kommunerna uppfattade 59 procent (i varje grupp) att de hade tillgång till kunskap om våld mot barn medan signifikant färre (43 %) från de mindre kommunerna uppgav detsamma (Tabell, 3.1.1).

Tabell 3.1.1 Tillgång av kunskap utifrån kommunstorlek

Svar	Kommunstorlek									
	Alla		Stor		Mellan		Mindre		Inte angett kommun	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ja	203	50	37	59	78	59	67	43	21	38
Nej	196	48	25	40	53	40	85	54	33	60
Bortfall	8	2	1	2	1	1	5	3	1	2
Totalt	407	100	63	100	132	100	157	100	55	100

Chi-2 11,773 (df=3) p=.008 (efter det att svarsbortfallet på 8 individer tagits bort)

3.1.2. Svar utifrån arbetstid inom socialtjänsten

Majoriteten (61 procent) av de som var nyanställda eller arbetat inom socialtjänsten som mest i 2 år ansåg att de inte har tillgång till den kunskap de behöver (Tabell, 3.1.2). Av de som arbetat 3 – 10 år ansåg knappt hälften (47 %), att de inte har tillgång till kunskap om våld mot barn men detta gällde också 40 % av dem som arbetat mer än 11 år.

Tabell 3.1.2 Tillgång av kunskap utifrån arbetstid inom socialtjänsten

Svar	Arbetstid inom socialförvaltningen							
	Alla		Arb. 0-2 år		Arb. 3 - 10 år		Arb. 11 år eller fler	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Ja	203	50	40	37	75	52	88	57
Nej	196	48	67	61	68	47	61	40
Bortfall	8	2	2	2	1	1	5	3
Totalt	407	100	109	27	144	35	154	38

Chi-2 11,929 (df=2) p=.003 (efter det att svarsbortfallet på 8 individer tagits bort)

3.2. Behov av kunskapsstöd

I studien tillfrågades deltagarna om deras behov av kunskapsstöd.

Vilket kunskapsstöd tycker du att du behöver?

Det fanns elva svarsalternativ och flera svar var möjliga.

3.2.1. Svar utifrån kommunstorlek

Deltagarna uppgav att de hade ett stort behov av kunskap i olika former (Tabell, 3.2.1). Flest (71 %) svarade att de hade behov av enkla manualer för akuta situationer och lättillgänglig riktad information för speciella situationer (64 %). Utöver detta ansåg 68 procent att fördjupningsutbildningar behövs. Minst behov fanns av information om internationella utvecklingsprojekt samt föreläsningar av internationella föreläsare (12 % respektive 25 %). Ungefär hälften av deltagarna önskade också nationella föreläsningar, nätverksmöten och/eller en stödtelefon.

Vad gäller skillnader mellan kommuner hade det liten eller i stort sett ingen betydelse. Behoven ansågs vara desamma om du arbetade i en stor eller liten kommun. Den enda signifikanta skillnaden fanns då det gällde deltagarna från storstadskommunerna som oftare än andra önskade internationella föreläsare (38 % i stor kommun jämfört med 17 % i mindre kommun).

Tabell 3.2.1 Typ av kunskapsstöd efter kommunstorlek

Svar	Kommunstorlek										Sign*
	Alla N=407		Stor N=63		Mellanstor N=132		Mindre N=157		Inte angett kommun N=55		P
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Enkla manualer för akuta situationer	289	71	48	76	88	67	114	73	39	71	ns
Fördjupningsutbildning om aktuellt ämne	277	68	47	75	87	66	108	69	35	64	ns
Lättillgänglig riktad information för speciella situationer	262	64	44	70	82	62	107	68	29	53	ns
Nationella föreläsningar inom relevanta ämnen	233	57	38	60	78	59	88	56	29	53	ns
Nätverksmöten med andra inom socialtjänsten som arbetar med barn utsatta för våld	217	53	32	51	75	57	82	52	28	51	ns
Stödtelefon/forum med möjlighet till enskild konsultation	196	48	30	48	63	48	83	53	20	36	ns
Tvärdisciplinära möten	139	34	29	46	40	30	48	31	22	40	ns
Information om nationella utvecklingsprojekt	122	30	20	32	37	28	45	29	20	36	ns
Internationella föreläsningar inom relevanta ämnen	100	25	24	38	34	26	27	17	15	27	.011
Information om internationella utvecklingsprojekt	49	12	7	11	18	14	16	10	8	15	ns
Annat	14	3	3	5	4	3	4	3	3	6	ns

* Chi-2 test

3.2.2. Svar utifrån arbetstid inom socialtjänsten

De som arbetat länge beskrev i stort sett samma önskan om kunskapsstöd som de som arbetat kortare tid (Tabell, 3.2.2). Precis som när svaren delades upp efter kommunstorlek visade en uppdelning efter antalet arbetsår inom socialtjänsten att enkla manualer för akuta situationer, fördjupningsutbildning samt lättillgänglig riktad information var det som behövdes mest. De som jobbat längst önskade oftare än de andra flera olika alternativ av kunskapsstöd och det var de som också efterfrågade mer information om nationella projekt (38 %) än dem som arbetat kortare tid inom socialtjänsten, 3-10 år (25 %) eller 0- 2 år (23 %).

Behovet av nätverksmöten med andra inom socialtjänsten tycks vara större för de handläggare som arbetat kortare tid. Av dessa ansåg 61 procent att de hade behov av detta jämfört 48 procent av de som arbetat 11 år eller mer.

Tabell 3.2.2 Typ av kunskapsstöd efter arbetstid inom socialtjänsten

Svar	Arbetstid inom socialtjänsten								Sign*
	Alla N=407		0 - 2 år N=109		3 – 10 år N=144		11 år eller fler N=154		p
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Enkla manualer för akuta situationer	289	71	87	80	100	69	102	66	.050
Fördjupningsutbildning om aktuellt ämne	277	68	75	69	105	73	97	63	ns
Lättillgänglig riktad information för speciella situationer	262	64	73	67	92	64	97	63	ns
Nationella föreläsningar inom relevanta ämnen	233	57	62	57	85	59	86	56	ns
Nätverksmöten med andra inom socialtjänsten som arbetar med barn utsatta för våld	217	53	66	61	77	54	74	48	ns
Stödtelefon/forum med möjlighet till enskild konsultation	196	48	53	49	68	47	75	49	ns
Tvärdisciplinära möten	139	34	39	36	48	33	52	34	ns
Information om nationella utvecklingsprojekt	122	30	25	23	38	26	59	38	.014
Internationella föreläsningar inom relevanta ämnen	100	25	31	28	34	24	35	2	ns
Information om internationella utvecklingsprojekt	49	12	10	9	16	11	23	15	ns
Annat	14	3	1	1	3	2	10	7	ns
* Chi-2 test									

3.2.3. Förslag på andra typer av kunskapsstöd

Bland deltagarna var det 11 stycken (3 från stor-, 4 från mellan- och 3 från mindre kommun) som angett andra alternativ än de föreslagna i enkäten. Nedan presenteras några exempel.

Lättillgängliga kurser för föräldrar, utan biståndsprövning, för att nå dem som är rädda för socialtjänsten och där LVU inte är tillämpligt. (Deltagare från en mellanstor kommun som arbetat mer än 11 år)

Arbetsmaterial för samtal med barn som utsatts för våld/andra övergrepp.

(Deltagare från en mellanstor kommun som arbetat mer än 11 år)

Samlad och lättillgänglig information inom området barn- och unga utsatta för våld och övergrepp. (Deltagare från en mindre kommun som arbetat mer än 11 år)

Mer stöd i situationer som finns i gråzon. När det är oklart om barnet utsatts för våld, vaga berättelser som vi vet inte kommer att leda någonstans inom polisen. Samtal kring att vi inte kan ha en karta som gäller för alla barn där det framkommit något som kan tyda på våldsutsatthet. Vi har och måste ha olika kartor i olika situationer och det behöver vi prata och resonera kring. När gör vi vad? Vad gör vi med vag och otydlig information? Hur kan vi öppna upp för samtal kring våld i familjer. Den sortens stöd behövs och inte bara fyrkantiga checklistor där det står att vi alltid ska inleda utredning och polisanmäla. (Deltagare från en mellanstor kommun som arbetat mer än 11 år)

3.3. Kommunikativa lösningar

Deltagarna fick svara på hur de ville ta del av ny kunskap. Det fanns nio svarsalternativ och flera svar var möjliga.

Vilka kommunikativa lösningar, inklusive tekniska lösningar vill du att kunskapen paketeras i?

3.3.1. Svar utifrån kommunstorlek

Bland deltagarna i studien så föredrog en majoritet en hemsida länkad till myndighetsspecifik kunskapsspridning (68 %), workshop nära eller i hemkommunen tillsammans med liknande professioner (66 %), stödtelefon/forum med möjlighet till enskild konsultation (57 %) och konferenser (55 %), (Tabell 3.3.1). Socialsekreterare, oavsett storlek på kommun, gjorde samma prioritering och det rådde även stor enighet när det gällde de mindre populära lösningarna som webbutbildning (34 %), app i telefonen för speciella situationer (30 %), frågelåda med svar via mail och chattforum med andra verksamma (27 %).

Det fanns inga signifikanta skillnader när svaren delades upp efter kommunstorlek.

Tabell 3.3.1 Kommunikativa lösningar efter kommunstorlek

Svar	Kommunstorlek										Sign*
	Alla N=407		Stor N=63		Mellanstor N=132		Mindre N=157		Inte angett kommun n=55		p
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Hemsida länkad till myndighets- specifik kunskapsspridning	278	68	46	73	90	68	104	66	38	69	ns
Workshop nära eller i hemkommunen tillsammans med liknande professioner	270	66	48	76	89	67	97	62	36	65	ns
Stödtelefon/forum med möjlighet till enskild konsultation	234	57	37	59	71	54	98	62	28	51	ns
Konferenser	222	55	36	57	66	50	91	58	29	53	ns
Webbutbildning	138	34	15	24	43	33	54	34	26	47	ns
App för speciella situationer i tjänstemobil	124	30	17	27	39	30	46	29	22	40	ns
Frågelåda eller liknande där en kan få svar via mail	110	27	19	30	26	20	52	33	13	24	ns
Chattforum med andra verksamma	71	17	16	25	20	15	25	16	16	29	ns
Annat	6	2	1	2	3	2	1	1	1	2	ns
* Chi-2 test											

3.3.2. Svar utifrån arbetstid inom socialtjänsten

När det gällde kommunikativa lösningar uppdelat efter hur länge man arbetat var den enda signifikant säkerställda skillnaden att de med kortare yrkeserfarenhet i betydligt lägre omfattning förordade webbutbildning, 25 procent jämfört med 46 procent bland de som arbetat 11 år eller mer (Tabell, 3.3.2). I den grupp som arbetat mer än 11 år ville 75 procent ha en hemsida i första hand medan gruppen nyanställda 0 – 2 år prioriterade workshops nära eller i hemkommunen.

Tabell 3.3.2 Kommunikativa lösningar efter arbetstid inom socialtjänsten

Svar	Arbetstid inom socialtjänsten								Sign*
	Alla N=407		Arb. 0-2 år N=109		Arb. 3-10 år N=144		Arb. 11 år eller mer N=154		p
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Hemsida länkad till myndighets-specifik kunskapsspridning	278	68	67	61	96	67	115	75	ns
Workshop nära eller i hemkommunen tillsammans med liknande professioner	270	66	81	74	90	63	99	64	ns
Stödtelefon/forum med möjlighet till enskild konsultation	234	57	63	58	86	60	85	55	ns
Konferenser	222	55	62	57	80	56	80	52	ns
Webbutbildning	138	34	27	25	40	28	71	46	<.001
App för speciella situationer i tjänstemobil	124	30	29	27	42	29	53	34	ns
Frågelåda eller liknande där hen kan få svar via mail	110	27	34	31	34	24	42	27	ns
Chattforum med andra verksamma	71	17	18	17	25	17	28	18	ns
Annat	6	2	2	2	1	1	3	2	ns
* Chi-2 test									

3.3.3. Förslag på andra typer av kommunikativa lösningar

Bland deltagarna var det sex stycken som angett andra alternativ än de som föreslogs i enkäten. Dessa handlande bland annat om workshops, föreläsningar, studiecirklar och nätverksgrupper. Nedan presenteras kommentarerna.

Jag tror att det behövs forum för dialog och erfarenhetsutbyte. Det som kan vara enkelt och tydligt i teorin blir ofta så mycket mer komplext i praktiken. Jag tror inte främst på instruktioner och information, jag tror att vi behöver hitta ett prestigelöst sätt att föra dialog och lära av varandra.

(Deltagare från en mellanstor kommun som arbetat mer än 11 år)

Workshops där vi lär av varandra med goda exempel.

(Deltagare från en mellanstor kommun som arbetat 6-10 år)

Typ studiecirklar för föräldrar, föreläsningar, samtalsgrupper.

(Deltagare från en mellanstor kommun som arbetat mer än mer än 11 år)

*Webbutbildning på olika nivåer, för nya socialsekreterare och för mer erfaren personal.
Särskilt en introduktion för nyanställda*

(Deltagare från en mindre kommun som arbetat mer än 11 år)

Föreläsning.

(Deltagare från en mellanstor kommun som arbetat 0-2 år)

Små nätverksgrupper med olika professioner

(Deltagare som inte angett kommun som arbetat 0-2 år)

3.4. Kunskapsuppdateringar genom ett nätverk för socialtjänsten

För att ta reda på mer detaljer kring hur deltagarna önskade att ett nätverk för socialtjänsten skulle kunna hålla sig uppdaterat ställdes följande fråga:

Hur tycker du att ett nätverk för socialtjänsten skall hålla sig uppdaterat?

Det fanns fem svarsalternativ och flera svar var möjliga.

3.4.1. Svar utifrån kommunstorlek

En majoritet av de som svarat (82 %) ville ha nätverksträffar på regional nivå. Detta oavsett om de bodde i stor, mellanstor, eller liten kommun (Tabell, 3.4.1). Tvärdisciplinära nätverk var något knappt hälften av handläggarna önskade och detta var mest intressant för dem som bodde i en storkommun 60 procent jämfört med 42 procent från de mindre kommunerna. Årlig konferens var det 43 procent som var intresserade av. Hemsida med diskussionsforum var mer intressant för de som arbetade i en mindre kommun (41 %) och för de som inte angivit vilken kommun de arbetade inom (51 %) jämfört med dem som arbetade i mellanstor (35 %) eller stor kommun (25 %)

Tabell 3.4.1 Uppdaterad genom socialtjänstnätverk efter kommunstorlek

Svar	Kommunstorlek										Sign*
	Alla N=404		Stor N=62		Mellanstor N=132		Mindre N=155		Inte uppgett kommun N=55		p
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Regionala nätverksträffar	332	82	49	78	103	78	134	85	46	84	ns
Tvärdisciplinära nätverk	195	48	38	60	63	48	66	42	28	51	ns
Genom årlig konferens	176	43	31	49	60	45	65	41	20	36	ns
Hemsida med diskussionsforum	153	38	16	25	46	35	63	40	28	51	.032
Om annat, specificera	7	2	2	3	3	2	1	1	1	2	ns

* Chi-2 test

3.4.2. Svar utifrån arbetstid inom socialtjänsten

I analyserna efter hur lång tid deltagaren arbetat inom socialtjänsten var det mycket få skillnader mellan de olika grupperna (Tabell 3.4.2). Som beskrivits ovan önskade de allra flesta (82 %) regionala nätverksträffar som ett sätt att uppdatera socialtjänstnätverket. Ungefär hälften (48 %) vill ha tvärdisciplinära nätverk. Att delta i en årlig konferens var minst intressant för dem som jobbat länge inom socialtjänsten, dock var skillnaden inte signifikant. Signifikanta skillnader fanns mellan grupperna gällande önskan att ha en hemsida med ett diskussionsforum. Detta var mest intressant för de som arbetat mer än 11 år (48 %).

Tabell 3.4.2 Uppdaterad genom socialtjänstnätverk efter arbetstid inom socialtjänsten

Svar	Arbetstid inom socialtjänsten								Sign*
	Alla N=404		0-2 år N=109		3-10 år N=144		11 år eller mer N=151		
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Regionala nätverksträffar	332	82	88	81	114	79	130	84	ns
Tvärdisciplinära nätverk	195	48	49	45	68	47	78	52	ns
Genom årlig konferens	176	43	51	47	66	46	59	38	ns
Hemsida med diskussionsforum	153	38	36	33	45	31	72	48	.007
Om annat, specificera	7	2	1	1	4	3	2	1	ns

* Chi-2 test

3.4.3. Förslag på andra sätt som nätverken kan hålla sig uppdaterade

Av alla deltagare var det fem stycken som kommenterade andra sätt än de föreslagna gällande hur ett nätverk för socialtjänsten skulle kunna hålla dem uppdaterat. Två av dessa svarade ”vet ej” medan de andra fem kommenterade att t.ex. årliga konferenser, kontaktpersoner, mindre träffar samt webbutbildningar.

Två konferenser varje år.

(Deltagare från en stor kommun som arbetat 6-10 år)

Kontaktpersoner i kommunerna.

(Deltagare från en mellanstor kommun som arbetat 6-10 år)

Mer riktad forskning, uppföljning och större satsning på utvärdering.

(Deltagare från en mellanstor kommun som arbetat 0-2 år)

Jag tror att det är formen och samarbetsklimaten som är avgörande, därför tror jag på mindre träffar som bygger på delaktighet snarare än på stora sammanhang där det råder envägskommunikation.

(Deltagare från en stor kommun som arbetat mer än 11 år)

Årliga uppdaterade webbutbildningar, som ett ”körkort” man uppdaterar sig inom området löpande.

(Deltagare från en mindre kommun som arbetat mer än 11 år)

4. Tillgång till kunskap – analys av kommentarer

Deltagarna fick svara på frågan om de upplevde att de har tillgång till den kunskap de behöver för att identifiera, utreda och skydda barn som utsatts för våld. Det var lika vanligt att uppfatta att man hade tillgång till den kunskap man behöver som att man inte hade det, 50 procent jfr med 48 procent (se avsnitt 3.1). Av de som svarade ”ja” var det endast 11 som svarade att de hade tillgång till den kunskap de behöver. Övriga hade förbehåll som kommenterades ytterligare och som innebar behov av kunskap av olika slag.

Nedan är både ”ja” (avsnitt 4.1) och ”nej” (avsnitt 4.2) svaren analyserade. Då flera teman visade sig vara lika är allt presenterat i en och samma figur (Figur, 1).

Figur 1

4.1. Deltagare som ansåg sig ha tillgång till den kunskap de behöver

Av de 203 deltagare som svarade ”ja” på frågan gällande tillgång till kunskap för att identifiera, utreda och skydda barn som utsatts för våld, valde 82 stycken att kommentera svaret ytterligare. Bland de 82 som kommenterade kom 19 från en storkommun, 32 från en mellanstor kommun, 26 från en mindre kommun och fem har inte uppgett kommun. Av de svarande hade 19 stycken arbetat 0-2 år inom socialtjänsten medan 30 stycken arbetat 3-10 år och 33 stycken arbetat mer än 11 år (17 stycken hade arbetat mer än 20 år).

Nedan har kommentarerna tematiserats utifrån kunskapsbehov, dels hur de ser generellt på kunskapsbehov inom socialtjänsten dels mer specifikt vilken kunskap som behövs eller inte behövs: Kunskap är inte konstant utan behöver ständigt fyllas på; Viktigt med samverkan och Barnahus; Kunskapsbrist är inget problem; Behov av kunskap om våld och hur detta ska handläggas- generell och specifik fördjupning.

Kunskap är inte konstant utan behöver ständigt fyllas på

Av de 82 som hade kommenterat att de uppfattade att de hade tillgång till den kunskap de behövde gällande våld mot barn svarade de flesta (utom 11 stycken) att de trots detta behövde vidare kunskap. Det går inte att bli fullärd och kunskap behöver ständigt påfyllning.

Det är alltid bra med förnyad kunskap och att utvecklas, även efter 30 år inom socialt arbete. Dock viktigt att ständigt hålla sig uppdaterad, Det är komplext och svårt och vi kan alltid bli bättre på det vi gör. (Deltagare från mindre kommun, arbetat mer än 20 år).

Svaret på frågan är både ja och nej. Mer kunskap och fortbildning behövs. (Deltagare från mellanstor kommun, kommun arbetat 3 – 10 år.)

Många kommenterade att de ansåg att de hade tillräcklig grundläggande kunskap för att arbeta med barn som utsatts för våld utifrån sin grundutbildning, men att de behövde mer fördjupad kunskap.

Jag tycker att jag har en grundkunskap som gör att jag kan utföra mitt arbete, men är helt övertygad om att jag skulle behöva mer kunskap för att verkligen kunna utföra mitt arbete bra, så att det blir säkra, hållbara lösningar för barn. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 3 – 10 år.)

Att ha arbetat länge inom yrket ansåg flera vara det som vara det mest avgörande för kunskapen om att arbeta med barn som utsatts för våld. Genom att ha arbetat många år integrerades praktisk erfarenhet och den teoretiska kunskap och på så sätt var det möjligt att utföra ett bra arbete.

Alla ärenden är olika och behöver tid och många samtal för att få en tydlig bild av behoven. Både bredd och djup kunskap och erfarenhet är det bästa. Det får man med tiden. (Deltagare från stor kommun, arbetat mer än 11 år)

Ja, till viss del. Dock är det min egen erfarenhet inom yrket som gör att jag kan svara ja. Har fått viss utbildning i form av endagsföreläsningar och liknande men den mesta kunskapen kommer från erfarenhet i yrket. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 3 – 10 år)

Några kommenterade att det var svårt att veta vad de behövde kunna mer om eftersom de inte visste vilka barn de inte uppmärksammade.

Både ja och nej. Svårt att avgöra i vilka fall en missar eftersom en inte vet det. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 6 – 10 år)

Viktigt med samverkan och Barnahus

En del av de som svarade att de tyckte de hade tillgång till kunskap lyfte vikten av samverkan med andra yrkeskategorier och att detta fungerade bra på deras arbetsplats. Det krävs mer än en person och dennes kunskap för att stödja ett barn som blivit utsatt för våld och då behövs samverkan med exempelvis polis samt hälso- och sjukvård. Flera beskrev också Barnahus som en viktig aktör när stöd och konsultation behövdes i något ärende.

Ibland behövs annan yrkeskompetens t.ex. läkare, barnpsykolog, polis. Då får vi rådgöra med dem på Barnahus. (Deltagare från mindre kommun, arbetat mer än 11 år)

Jag har tillgång till grundläggande kunskap men det finns alltid utrymme för förbättring. Här i x-stad [avidentifierat] finns Barnahus, med stor kompetens, finns ett nära samarbete och det ges bra information även med nyheter och det finns lättillgängligt. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 0 – 2 år)

Kunskapsbrist är inte ett problem

Några av dem som svarade ja på frågan att de hade tillgång till kunskap om våld mot barn ansåg att kunskapsbrist inte var ett problem inom socialtjänsten utan att det var andra delar som behövdes prioriteras och arbetas kring. Det kunde handla om att arbetsgruppen behövde skaffa en samsyn kring våld mot barn, att samarbete med andra yrkesgrupper behövdes stärkas upp eller att man kommenterade att kunskapsnivån mellan olika enheter inom socialtjänsten är olika och att detta behövdes arbetas med.

Både ja och nej; kunskap finns till viss del, men problem är samsyn och att baskunskapen finns i olika delar av socialtjänsten i första hand hos polis, hälso- och sjukvård, tingsrätt i andra hand. När professionella tolkar situationen och problemets karaktär på olika sätt, är det mycket svårt att skydda barn. (Deltagare från mellanstor kommun som arbetat mer än 11 år)

Att socialtjänsten är en belastad organisation framkom bland kommentarerna. Utmaningar som rör tidsbrist, personalomsättning, dåliga riktlinjer och långa handläggningstider lyftes. Detta ansågs i vissa fall som ett större problem än

kunskapsbrist.

Överbelastning i arbetet gör att barn inte får en handläggning inom rimlig tid. Det är också svårigheter att kunna placera barn om det behövs. Det är inte kunskapsbrist.

(Deltagare från mindre kommun, arbetat 3 -10 år)

Ja, det som kanske saknas är tid att verkligen utreda alla barn. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 3 – 10 år)

Det är inte kunskapen som brister det är bristen på personal hos socialtjänsten och polisens långa handläggningstider som är problemet. (Deltagare från stor kommun, arbetat mer än 20 år)

Både ja och nej, dåligt IT- system som gör att mycket arbetstid går åt till att då det att fungera i datorn istället för andra saker som är viktigare. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 0 – 2 år)

Slutligen var det några deltagare som kommenterade att de inte tyckte att de behövde mer kunskap eftersom de inte arbetade direkt med utredning inom socialtjänsten eller att de hade modeller att arbeta efter som de upplevde som tillräckliga.

Då jag enbart arbetar i förhandsbedömningar tycker jag att jag har tillräcklig kunskap för att identifiera och skydda barn i risk. Hade jag arbetat i utredning skulle behovet av kunskap ändras och jag skulle önska mer riktad utbildning.

(Deltagare från mellanstor kommun, arbetat mer än 11 år)

Jag är KIBB-utbildad. (Deltagare från mindre kommun, arbetat mer än 11 år)

Vi arbetar utifrån "Signs of safety", vilket fungerar mycket bra för oss i kontakten med de våldsutsatta barnen, deras föräldrar (både de misshandlande och föräldrar som ej slagit) och dess övriga nätverk. Vi blir tydliga kring våldet och dess konsekvenser och konkreta i vad som behöver ske nu och framåt. Vi minskar även mängden jourplaceringar något.

(Deltagare från stor kommun, arbetat 3 – 10 år).

Behov av kunskap om våld och hur detta ska handläggas - generell och specifik fördjupning

De allra flesta deltagare svarade att de hade behov av mer fördjupad kunskap om våld mot barn för att kunna utföra sitt arbete på ett ännu bättre sätt. Flera beskrev att de önskade uppdatering vad gäller forskning och annan information, vilket kunde vara svårt att få till eller som inte prioriterades eftersom arbetssituation var mycket belastad.

Jag har arbetat inom socialtjänsten i många år och jag anser att jag har goda kunskaper och erfarenheter som gör att jag klarar av mitt arbete. Jag vill gärna ha kontinuerlig vidareutbildning, det är mycket viktigt! Har arbetat med barn och unga i många år men tänker ändå att uppdatering kring området ev. nya rön och forskningsrapporter är viktiga att få ta del av för att kunna göra adekvata risk- och skyddsbedömningar. (Deltagare från stor

kommun, arbetat mer än 11 år)

Mer specifik kunskap om hur man ska hantera enskilda ärenden efterfrågades utifrån att det inte går att enbart lära sig hur det ser ut generellt utan, man måste kunna handlägga det enskilda ärendet. Därför beskrevs det ett behov av fler risk- och skyddsbedömningsinstrument för att kunna vara ett stöd vid enskilda bedömningar.

Kunskap ja men saknar (utprovat i Sverige) strukturerat bedömningsinstrument riktat till våldsutsatta barn. Saknar ibland reella förutsättningar att göra ett bra arbete pga. resursbrist i organisationer där jag arbetar. (Deltagare från mindre kommun, arbetat mer än 11 år)

Särskilda områden där fördjupning behövdes var hedersrelaterat våld, våld i nära relationer, bemötande av föräldrar när barn utsatts för våld, hur man upptäcker våld och hur man gör i de situationer då det finns olika berättelser från föräldrar och barn, men inte tillräcklig grund för LVU.

Både ja och nej egentligen. Vi har bra kunskap, men kan bli bättre. Fördjupad kunskap kring olika typer av våld, och hur vi kan bemöta barn och föräldrar. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 0 – 2 år)

Överlag. Dock uppstår många frågor under processens gång och svårigheter att bedöma hur vi ska agera på bästa sätt, speciellt när våldet inte är så pass allvarligt att LVU-grunder föreligger eller när familjemedlemmar förnekar att det sker. (Deltagare från stor kommun, arbetat 3 – 10 år).

Delvis. Det finns mycket information om risker. Mindre information om hur man ska bedöma olika skydd och vilka skador man ska räkna med, som akuta insatser kan orsaka för barnen och som behöver vara med i bedömningen vid t.ex. LVU § 6. (Deltagare från stor kommun, arbetat mer än 11 år).

Slutligen var det några av deltagarna som lyfte behovet av att kunna konsultera en person utanför arbetsplatsen för att få råd. Det framkom behov av exempelvis en nationell telefonlinje. Men flera nämnde att de redan använde sig av Barnahuset för konsultation och att det fungerade bra (se under rubrik: Viktigt med samverkan och Barnahuset).

Har tillgång till den kunskapen genom arbetsplatsen och personer som arbetar i frågan/personer med erfarenhet av arbetet. Önskar dock tillgång till kunskap genom möjligheten till konsultation av opartisk/objektiv person. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 0 – 2 år)

En svår fråga men både och skulle jag säga. Skulle vara bra att ha någon som man snabbt kan kontakta via tfn för stöd och råd. (Deltagare från storkommun, arbetat 3 – 10 år)

4.2. Deltagare som inte ansåg sig ha tillgång till den kunskap de behöver

Av de 196 deltagare som svarade ”nej” på frågan gällande tillgång till kunskap för att identifiera, utreda och skydda barn som utsatts för våld, valde 73 stycken att kommentera varför de inte uppfattade att de hade tillgång till tillräcklig kunskap och vad de saknade.

Av de 73 deltagare som kommenterade kom 12 från en stor kommun, 21 från en mellanstor kommun, 31 från en mindre kommun och nio hade inte angett vilken kommun de arbetade inom. Av de svarande hade 28 stycken arbetat 0-2 år inom socialtjänsten medan 17 stycken arbetat 3-10 år och 28 stycken arbetat mer än 11 år (18 stycken hade arbetat mer än 20 år).

Nedan har kommentarerna tematiserats utifrån kunskapsbehov, dels hur de ser generellt på kunskapsbehov inom socialtjänsten dels mer specifikt vilken kunskap som behövs: Kunskap är inte konstant utan behöver ständigt fyllas på; Det är ett chefsansvar att personal vidareutbildas och att ny kunskap implementeras; Svårt att få tillgång till och värdera vad som är bra kunskap; Behov av fördjupad kunskap om våld och hur detta ska handläggas.

Kunskap är inte konstant utan behöver ständigt fyllas på

Av de 73 som svarade var det 22 stycken som kommenterade behovet av kontinuerlig kunskapspåfyllning. Kunskap fanns för att utföra sitt arbete idag, men det behövdes mer och fortlöpande utbildning samt möjlighet att träffa andra som arbetar i samma situation för att de skulle kunna utveckla sitt arbetssätt och bli mer säkra i sina bedömningar. Behov fanns av allt från ny forskning till att lära sig om hur andra arbetar för att kunna utveckla sitt arbetssätt och bli mer säkra i sina bedömningar.

Det är aldrig fel med ny kunskap och påminnelse om det man redan kan. Att få diskutera och tänka i andra banor, information om hur andra arbetar. (Deltagare som inte uppgett kommun, arbetat 6 – 10 år)

Visst har jag kunskap inom området och gör bedömningar, med det finns mycket mer att lära inom området. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 11 – 15 år)

Jag tycker att jag har bra kunskaper, men att det alltid finns mer att lära sig. Jag är inte helt säker på var jag kan söka svar för de frågor som jag har och därför anser jag att jag inte har tillgång till andras kunskap. (Deltagare från stor kommun, arbetat 0 – 2 år)

Mer kunskap behövs för att känna sig tryggare i sina bedömningar. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 0 – 2 år)

En del av de som svarade upplevde att de inte hade tillräcklig kunskap eller kände sig helt bekväma i sin arbetsroll eftersom de var nya eller inte arbetade direkt med barn.

Jobbar som familjehemssekreterare så mitt stöd riktar sig främst till familjehemmet med utgångspunkt i barnets behov. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 3 – 5 år)

Relativt ny inom detta område, har inte hunnit sätta mig in i allt ännu. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 0 – 2 år)

Chefsansvar att personal vidareutbildas och att ny kunskap implementeras

Även om de allra flesta menade att kunskap inte är något som antingen finns eller inte finns, beskrevs behovet att vidareutbildning som stort. Ansvar vilade inte på den enskilde socialsekreteraren utan var ett chefsansvar. Utbildning och möjlighet att träffa andra var tvunget att prioriteras med stöd av chefer för att det skulle fungera utifrån tid och kostnader.

[Kunskap om våld mot barn] behöver implementeras i gruppen uppifrån, då man som handläggare inte tar sig tid för fördjupning på grund av tidsbrist. (Deltagare från stor kommun, arbetat 3 – 5 år)

Jag tycker att socialsekreterare regelbundet ska få kunskapspåfyllning. (Deltagare från stor kommun, arbetat 0 – 2 år)

Flera av deltagarna påpekade vikten av att ny kunskap implementeras i verksamheten och ges möjlighet att diskuteras i arbetsgruppen. Även detta var ett chefsansvar.

På de kurser som jag gått genom mina 15 år inom socionomyrket, har det varit många intressanta föreläsningar men min önskan är att det som sägs följs upp, förankras hos chefer/ledningsgrupp och att det blir ngt som genomsyrar verksamheten. (Deltagare från stor kommun, arbetat mer än 11 år)

En av deltagarna lyfte avsaknaden av och behovet av utbildning om våld mot barn redan på grundutbildningen.

Sett till socionomutbildningen förekommer inte det en sådan fördjupning inom det området. Önskvärt är att socialtjänsten barn- och ungdomsenhet (över hela landet) erbjuder en fördjupad utbildning till de som inte har den kunskapen. (Deltagare från stor kommun, arbetat 0 – 2 år)

Svårt att få tillgång till och värdera vad som är bra kunskap

Flera av deltagarna var kritiska till den kunskap som finns idag gällande våld mot barn. De menade att det finns väldigt mycket information på olika ställen men att de inte vet vad som är bäst att ta del av. I flera kommentarer nämndes Barnhusen som viktiga kunskapsnoder, medan de som inte har tillgång till ett Barnhus beskrev detta som ett problem.

Upplever att det finns ont om lättillgängligt material om aktuell forskning, lagstiftning osv. Hög arbetsbelastning i kommunen ger dålig tillgänglighet till stöd på plats. Har inte tillgång till kunskap genom exempelvis barnhus eller liknande. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 0 – 2 år)

En del deltagare beskrev att de vet att det finns mycket kunskap de skulle behöva ta del av men att de inte vet hur de ska få tag på informationen eller att den kunskap som finns inte når ut till dem som praktiskt arbetar med barn.

Kunskapen finns att söka men är inte lättillgänglig när jag snabbt behöver få en överblick utifrån en inträffad händelse eller situation. (Deltagare från mindre kommun, arbetat mer än 11 år)

Både och. Information finns på Barnahus men den når inte ut till alla inom kommunerna. (Deltagare från mindre kommun, arbetat mer än 11 år)

Deltagarna var i vissa fall kritiska till de material som finns tillgängliga, att olika material säger olika saker eller inte matchar behoven av den kunskap de behövde för handläggningen och de enskilda bedömningarna. De efterlyste vägledning kring vilken information de ska prioritera att ta del av.

Informationen som finns är för spretig och syns för dåligt. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 6 – 10 år)

De handböcker som finns att tillgå från Socialstyrelsen är för vagt skrivna. Det är för mycket upp till den enskilde handläggaren att göra bedömningar. (Deltagare som inte angett kommun, arbetat 6 – 10 år)

Det var ett tydligt mönster utifrån kommentarerna att kunskap måste vara lättillgänglig, kortfattad och helst komma till den enskilde handläggare automatiskt, utan att de behöver söka själva. Kunskapen som behövdes var dock inte enbart i dokumenterad form utan behov fanns även att prata med kollegor och en möjlighet att ringa t.ex. en konsultationstelefon.

Behövs mer utbildning samt forum där professionella kan träffas och diskutera frågor och problematik. Behövs även utrymme på arbetsplatsen för diskussion och liknande som bidrar till en ökad kompetens. Riktlinjer, rutiner, checklistor saknas och hade varit värdefulla hjälpmedel. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 0 – 2 år)

Behov av kunskap om våld och hur detta ska handläggas

Generell och specifik fördjupning

De allra flesta svarade att de hade ett behov av mer kunskap om våld mot barn för att kunna utföra sitt arbete på bästa sätt. De efterlyste både generell samt mer specifik kunskapshöjning vad gäller olika former av våld mot barn. Kunskapen som efterfrågades skulle vara anpassad till den verksamhet de arbetade inom.

Jag skulle vilja ha mer kunskap om hur socialtjänsten skulle kunna jobba med denna problematik på hemmaplan. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 0 – 2 år)

Jag har helt enkelt för lite kunskap både kring juridiska frågor och rent hantverksmässigt hur jag gör när ett barn berättar för mig att det varit utsatt för våld. (Deltagare som inte uppgett kommun, arbetat mer än 11 år)

Även om den övergripande bilden från kommentarerna är att det behövs ett generellt kunskapslyft gällande frågor som rör våld mot barn så nämns flera specifika fördjupningsområden som hedersproblematik, barn som lever i våldsamma miljöer, fysisk misshandel och sexuella övergrepp.

När det gäller hedersrelaterat våld finns ingen kunskap. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 0 – 2 år)

Svårt att utreda sexuella övergrepp på barn. (Deltagare från mindre kommun, arbetat mer än 20 år)

Ett område som är extra svårt och där kunskap saknas är hur vi bemöter och arbetar med s.k. uppfostringsvåld som enligt vår upplevelse är något som ökar. (Deltagare från mindre kommun, arbetat mer än 20 år)

Dominerande i kommentarerna var ett akut behov av specifika kunskaper, gällande nyanlända familjer och ensamkommande barn som bedömdes behöva mycket stöd och hjälp. Det efterlystes kunskap om hur det går att identifiera och utreda barnens behov av stöd och hjälp utifrån vad det gått igenom innan, under och i samband med att de kom till Sverige. Behov fanns också av kunskap kring hur det går att möta och hjälpa nyanlända familjer med annan syn på våldsfrågor, gällande exempelvis en positiv inställning till våld som uppfostringsmetod.

Beror nog mycket på att jag inte har arbetat som socialsekreterare så länge. Samt att jag arbetar med ensamkommande och har en känsla av att toleransnivån för utsatthet är högre än om man arbetar med en annan grupp. Detta är dock bara min känsla och fördom och jag har som sagt inget annat att jämföra med då jag tidigare arbetet som biståndshandläggare inom äldreomsorgen. (Deltagare som inte uppgett kommun, arbetat 0 – 2 år)

Jag arbetar med ensamkommande barn och där har de flesta med sig våld i bagaget. Jag behöver mer kunskap om hur det ska/bör hanteras samt omkring PTSD. (Deltagare från mindre kommun, arbetat 6 – 10 år)

Stöd vid bedömning i enskilda ärenden- bedömningsinstrument och screeningverktyg

Att arbeta som handläggare inom socialtjänsten kräver individuella bedömningar i varje enskilt fall. Bedömningarna är svåra att göra och deltagarna efterlyste kunskap på gruppnivå men främst hur säkrare bedömningar kan göras i varje enskilt fall.

Det behövs mer kunskap för att kunna göra bedömningar i varje enskilt fall. Med detta sagt anser jag inte att jag inte alls har kunskap men kan känna att det behövs betydligt mer. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 3 – 5 år)

Jag behöver erfarna kollegor med flera års erfarenhet av arbete som kan hjälpa till att "stöta och blöta" samt analysera omständigheter. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 3 – 5 år)

Deltagarna efterlyste stöd för att göra säkrare bedömningar i form av screening- och bedömningsverktyg. Dessa ska bygga på forskning och evidens och syfta till att göra bättre bedömningar i det enskilda ärendet men också då det kommer till akuta situationer som måste hanteras snabbt.

Vi behöver screeningverktyg och bedömningsmetoder utifrån aktuell forskning. (Deltagare från mindre kommun, arbetat med än 11 år)

Skyddsbedömningar och placering av barn

Kunskap om hur man ska göra skyddsbedömningar efterfrågades i kombination med hur man bäst går till väga i de fall ett barn behöver placeras utanför familjen.

Mer vägledning vid omedelbar skyddsbedömning, samt vägledning i hur man kan agera utan att utsätta barnet för ytterligare påfrestningar genom socialtjänstens agerande. (Deltagare från stor kommun, arbetat med än 11 år)

Skulle önska att jag hade mer kunskap om just hur barn påverkas senare i livet, hur det exempelvis påverkas i ett familjehem. (Deltagare från stor kommun, arbetat 0 – 2 år)

Värdera barns berättelser

Ärenden där uppgifterna om våld är oklara och barnet inte berättar är särskilt svåra och deltagarna kommenterade att de behövde mer kunskap om hur de ska hantera dessa ärenden. Flera av situationerna som beskrevs rörde små barn som har svårare att uttrycka sig i tal och därmed riskerar att bli osynliga antingen genom att de inte identifieras eller får en mindre framträdande roll i utredningen.

Jag jobbar med barn upp till 12 år och det kan vara mycket svårt och komplicerat att utreda, ofta får jag inte fram.... (Deltagare från mindre kommun, arbetat mer än 11 år)

Även i de fall där barnet berättar om våld lyfte deltagarna svårigheten i att hantera dessa ärenden då t.ex. barnet säger en sak och föräldrarna en annan. Barnets berättelse blir svår att värdera både utifrån deras arbete inom socialtjänsten men bland kommentarerna lyftes också problemet med att barnets ställning i rättsprocessen är svag- att barns berättelser inte tas på samma stora allvar som vuxnas.

För svårt att "bevisa" något om barnet säger en sak och föräldrarna en annan. (Deltagare från mellanstor kommun, arbetat 0 – 2 år).

5. Avslutande kommentarer från deltagarna

Till sist var det möjligt för deltagarna att fritt kommentera. Totalt var det 56 kommentarer. Av dessa kom 10 från en stor kommun, 19 från en mellanstor, 22 från en mindre och 5 från deltagare som inte uppgett kommuntillhörighet. De flesta som kommenterade hade arbetat länge, 36 hade arbetat 11 år eller mer varav 20 av dessa arbetat mer än 20 år inom yrket. Av de övriga hade 13 stycken arbetat 3-10 år och 7 0-2 år.

En ofta förekommande kommentar var att det generellt i samhället saknas barnperspektiv, även inom socialtjänsten då barn utreds när det finns misstanke om våld. Några deltagare beskrev att man inom socialtjänsten var dålig på att arbeta med familjer där det fanns misstanke om våldsutsatthet och att man då istället skickade vidare familjerna till andra t.ex. BUP eller familjebehandlare. Att det behövs vidare kunskap och utbildning om våld mot barn var ett genomgående tema i de flesta kommentarer även om det också fanns kritiska röster. Dessa menade att det är fel att lägga tid på vidareutbildning eftersom det ger arbetet med barnet/familjen mindre tid och att det finns betydligt större utmaningar för socialtjänsten än att utbilda socialsekreterare såsom arbetsbelastning, samarbetssvårigheter med andra myndigheter samt att arbeta för att behålla befintlig personal. Flera deltagare kommenterade vikten av samarbete i nätverk med andra i samma profession eller tvärprofessionellt. Det var viktigt att den kunskap de lär sig går att omsätta praktiskt och det efterfrågades konkreta verktyg för att arbeta på bästa sätt. Bland kommentarerna nämndes t.ex. Signs of safety och KIBB (kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel) som bra metoder. Områden där det upplevdes en kunskapsbrist gällde främst hur man gör skyddsbedömningar men flera nämnde också behovet av kunskap om andra kulturer och hur man arbetar med migrerade familjer samt ensamkommande barn som kommit till Sverige.

På nästa sida finns fem kommentarer som deltagarna skrivit.

Handläggare inom kommunal socialtjänst tillhandahålls oftast utbildning av verklig usel kvalitet. Nivån är så låg och allmän att de leder inte till utveckling och nya kunskaper. Många gånger är deltagarna besvikna när de går därifrån. Det är bara nyanställda, om ens det, som tycker de lärt sig något [...]

Med 35 års erfarenhet av social problematik har jag insett att engagemang, relation, och öppenhet är det viktigaste. Vi kan ha hur mycket kunskap som helst, men kan vi inte omsätta kunskapen till ett samskapande med dem som ska förändras är kunskapen inget värd för dem.

Då Sverige under några år tagit ett stort ansvar inom flyktingmottagande så behöver vi mer information om dessa kulturer och deras förhållningssätt till våld.

Viktigt att barnen uppmärksammas och får det stöd de behöver. Har tidigare inte gjorts i önskvärd omfattning, tyvärr!

För mycket kunskap över alla gränser får man aldrig för mycket av, samarbete med andra aktörer är ett måste.

6. Kunskapsutveckling för socialsekreterare – exempel från mellanstor kommun

6.1. Exempel från mellanstor kommun i Sverige

För att få en fördjupad bild från en av de svarande kommunerna valdes en mellanstor kommun ut. Kommunen har mellan 50 000 – 60 000 invånare och en socialförvaltning. Från detta socialkontor inkom 24 svar på enkäten. Detta innebar att de flesta handläggare som arbetade med att utreda barn utsatta för våld svarade på enkäten. Av socialsekreterarna hade 16 arbetat tre år eller mer (och av dessa har 6 arbetat 11 år eller mer). Åtta hade arbetat 0 – 2 år och kan därmed betraktas som nyanställda. Arbetsgruppen i denna kommun bestod alltså av en fördelning av relativt nya handläggare och handläggare som varit verksamma inom yrket många år. Efter att ha analyserat socialsekreterarnas svar och haft telefonkontakt med enhetschefen visade det sig att just denna kommun på många olika sätt arbetade med att kunskapsutveckling för sina socialsekreterare.

6.2. Behov av fördjupningsutbildningar och enkla manualer

På frågan från enkäten om vilket kunskapsstöd man efterfrågade svarade drygt hälften av handläggarna att de önskade fördjupningsutbildningar. Majoriteten av dessa hade arbetat mer än tre år (n = 14/16). De ville också i större utsträckning ha nationella föreläsningar och kunskap om nationella utvecklingsprojekt. När det gäller kommunikativa lösningar var det framförallt en hemsida länkad till myndighetsspecifik kunskapsspridning och workshops i eller nära hemkommunen som de prioriterat. När det gällde ett nätverk för socialtjänsten så tyckte de flesta att det skulle vara möten på regional nivå och att kunskapen framförallt skulle vara nationellt förankrad.

De som var nyanställda, det vill säga arbetat två år eller mindre, hade behov av enkla manualer och efterfrågar nätverksmöten samt lättillgänglig riktad information. De var mindre intresserade av nationella föreläsningar och fördjupningsutbildningar som de som arbetat längre önskade. Däremot önskade de precis som de som arbetat längre en hemsida med länkar till relevant information men också en stödtelefon med möjlighet till konsultation.

Bland socialsekreterarna fanns det både de som ansåg att de hade tillgång till kunskap om våld mot barn (n= 16) och de som inte ansåg sig ha detta (n =8). Oavsett om man ansåg sig ha tillgång till kunskap eller inte fanns det behov av vidare kunskap (se också kapitel 4). Nedan finns några exempel på kommentarer

Jag tycker att jag har en grundkunskap som gör att jag kan utföra mitt arbete, men är helt övertygad om att jag skulle behöva mer kunskap för att verkligen kunna utföra mitt arbete bra, så att det blir säkra, hållbara lösningar för barn. (Svarade "ja", arbetat mer än 11 år)

Det dyker hela tiden upp nya frågor och situationer, inte minst gällande asylsökande. Ny kunskap behövs ständigt. (Svarade "nej", arbetat mer än 11 år)

Alltså vi kan ju en hel del så klart och får vi möjlighet att samråda med varandra inom arbetsgruppen och förhoppningsvis Bup/Soc m.fl. ihop kan vi mycket tillsammans. Men vi behöver alltid slipa på samverkan samt fräscha upp och fördjupa kunskaper och metoder för att bli ännu bättre, tycker jag. (Svarade "ja", arbetat 3-10 år)

Jättesvårt att skydda när det förekommer våld inom familjen, exempelvis mellan föräldrar, men inte direkt riktat mot barnet. (Svarade "nej", arbetat 0 – 2 år)

6.3. Telefonintervju med enhetschefen i kommunen

För att få en bättre bild av kommunens arbete med barn utsatta för våld kontaktades socialtjänstens enhetschef. En intervju per telefon genomfördes i slutet av februari 2017.

Enhetschefen beskrev att arbetet med barn utsatta för våld definitivt låg inom deras ansvar och myndighetsutövning. Organisatoriskt var enheten uppdelad i en mottagningsenhet och två "barn och unga enheter". Mottagningsenheten ansvarade för rådgivning, handläggning av ansökan och anmälan. I denna grupp fanns sju handläggare som arbetade i nära samarbete med två "barn och unga grupper" vilka ansvarade för utredning, verkställighet och uppföljning av beslutade insatser i öppenvårds och placeringsärenden. I varje "barn och unga grupp" arbetade 12 handläggare tillsammans med två specialistsocionomer som ansvarade för ärendestöd. Under en tid hade enheten varit beroende av konsulter s.k. stafettsocionomer, som tagits in vid behov på grund av överbelastning av ärenden, personal som slutat samt att det varit svårt att rekrytera ny personal. För att bygga upp en stabil organisation och komma ifrån beroendet av konsulter, hade kommunen genomfört en organisationsutveckling, där man bland annat satsat på introduktionsutbildning för nyanställda (Signs of Safety). En kompetenstrappa hade införts för att se till att befintlig personal vidareutbildades och fick adekvat löneutveckling. Dessutom hade man kontinuerligt stöd och konsultationsmöjligheter med det regionala Barnhuset och återkommande samråd med åklagare och polis. Kontinuerlig vidareutbildning via den närliggande högskolan var under utarbetande och skulle på sikt erbjudas i hela länet. De nya satsningarna, menar enhetschefen, har inneburit stora förbättringar med ökad kontinuitet i arbetet med barnen och en stabilare arbetsgrupp.

6.4. Fyra slutliga kommentarer

Nedan finns fem kommentarer från socialsekreterare i kommunen som visar att det är viktigt att fortsatt inhämta information från socialsekreterare om vad de behöver för vidare kunskap gällande våld mot barn.

Vill förtydliga mitt föregående svar, ang. huruvida jag har kunskap på området. Mitt svar var nej. dvs jag har en hel del teoretisk kunskap men har inte i så hög omfattning arbetat direkt och heller inte i akuta situationer med barn som utsatts för våld. I många fall kan uppgifter om att barn utsatts för våld/andra övergrepp uppkomma under ett pågående behandlingsarbete. Jag skulle i dessa fall gärna själv besitta kunskap om hur jag kan hantera/arbete med detta utifrån redan etablerad kontakt och då menar jag att arbeta metodiskt i frågan. I mitt fall kan det istället bli så att jag kopplar på andra, som kan ämnet bättre. Tror att det ibland kan vara bra att om man etablerat kontakt, att arbetet rörande våldet görs utifrån denna kontakt. Då vill jag emellertid ha en bra kunskapsbas att utgå ifrån, teoretiskt och praktiskt.

(Deltagare som arbetat 11-15 år)

Bra att ni gör detta! Kunskap är ju färskvara och personal byts ofta ut, därmed behövs en ständig uppdatering av kunskaperna inom området!

(Deltagare som arbetat mer än 11 år)

Det är generellt svårt att skydda barn och kvinnor från våld när det krävs samarbete med polis.

(Deltagare som arbetat 6 – 10 år)

Vi har utbildat inom KIBB, men det behövs mer utveckling kring arbete kring skydd för barn samt familjebehandlingsinsatser där KIBB inte är tillrädligt. Jag tänker att på socialsekreterarnivå behövs mer kunskap kring konsekvenser för barn som lever i våld samt blir utsatta för våld.

(Deltagare som arbetat 16 – 20 år)

7. Diskussion

Studien baserades på en enkät som skickades ut och nåddes av 407 handläggare inom socialtjänsten från totalt 100 kommuner i Sverige. Den var ett försök att kartlägga vad den enskilde socialsekreteraren, som arbetar med barn som utsatts för våld och andra övergrepp, själv anser sig ha för behov av kunskap för att möjliggöra ett ännu bättre arbete.

Studien har vissa begränsningar då inte alla kommuner och därmed alla socialsekreterare gavs möjlighet att svara på enkäten. Svaren täcker dock en god variation då det gäller kommundeltillhörighet och arbetserfarenhet (tid) inom socialtjänsten. Frågorna som ställdes kunde ha varit fler och mer detaljerade, men denna begränsning valdes då erfarenheten säger att långa enkäter i en arbetspressad situation kan leda till större bortfall. Med formuleringen, ”tillgång till kunskap” menade vi både den kunskap socialsekreteraren själv besitter och vetskap om var de kan hitta kunskap som de själva saknar. Även om detta inte varit explicit i frågan så visade svaren med kommentarer att frågan uppfattats på detta sätt.

7.1. Tillgång till kunskap?

Resultaten från enkäten visar att oberoende av storlek på kommunen som socialsekreteraren kom ifrån eller hur många år man arbetat i yrket, så var det endast cirka hälften som ansåg att de hade tillgång till den kunskap de behöver för att hjälpa och stödja barn utsatta för våld. Bland de med kortast arbetserfarenhet inom socialtjänsten (0 – 2 år) var behovet av kunskapsstöd störst och detsamma gällde i viss mån handläggare i de mindre kommunerna. Endast 11 av 161 handläggare uppgav förbehållslöst att de har den kunskapsstöd de behöver för att klara arbetet med att identifiera, utreda och skydda barn utsatta för våld. Detta ger en tydlig fingervisning till ansvariga om att kunskapsbehovet om våld mot barn är stort.

Enkätens resultat visade både att det finns behov av vidare kunskapsutveckling hos den enskilde socialsekreteraren men också att den kunskap som finns inom området måste bli mer lättillgänglig för att enkelt kunna hittas och ta del av. De 161 kommentarerna visade också att det var mer komplext än att bara svara ”ja” eller nej” på frågan om man har full tillgång till all den kunskap man behöver. De flesta menade att det behövs en ständig påfyllning för att kontinuerligt hålla sig uppdaterade och för att utvecklas inom yrket.

På de kurser som jag gått genom mina 15 år inom socionomyrket, har det varit många intressanta föreläsningar men min önskan är att det som sägs följs upp, förankras hos chefer/ledningsgrupp och att det blir ngt som genomsyrar verksamheten. Vi arbetar med de mest utsatta barnen och vi behöver få stöd, hjälp, verktyg i vår praktiska vardag som alljämt är uppdaterad och ngt som är en pågående diskussion. Jag vill vet var jag kan vända mig, jag vill få påfyllning gällande forskning och jag vill känna att jag behöver bli osäker ang. rådande insatser att vända sig till- hur jag själv som socialarbetare ska agera/utreda/finnas som stöd när jag möter föräldrar och barn som utsatts för våld! Jag vill att våra barn ska känna att de blir lyssnade på- att någon ser och hör dem... De får inte bli tapetblommor som lyser med vackra färger men utan närvaro...

(Deltagare från stor kommun, arbetat mer än 11 år)

7.2. Vilken kunskap behövs?

Den samlade bilden av deltagarnas svar gällande kunskapsbehov är att det behövs både mer generell kunskap om våld mot barn, men också mer specifik fördjupad kunskap, inte minst vad gäller nyanlända familjer, ensamkommande barn, hedersrelaterad våldsproblematik samt hur skyddsbedömningar ska göras. Men det framkom även andra områden med identifierade behov och kunskapsluckor som t.ex. att värdera ett barns berättelse om den skiljer sig från den vuxnes (ofta föräldrarnas) samt hur det går att bli bättre på att bedöma det enskilda ärendet med screeningverktyg och andra hjälpmedel.

7.3. Vilken form ska kunskapen förmedlas i?

Det vanligaste var att de tillfrågade socialsekreterarna önskade enkla manualer för akuta situationer, särskilt om man var relativt nyanställd inom socialtjänsten. Med andra ord önskades information som är kortfattad och med ”snabba” verktyg och lösningar. Detta kan återspegla den bild flera deltagare gav om att deras arbetssituation är ohållbar och innehåller stor tidspress. I den arbetsmiljön finns begränsat utrymme för kunskapsutveckling och långsiktig planering, vilket leder till att socialsekreterare snabbt måste kunna få tillgång till lätt sammanfattad kunskap.

Utöver enkla manualer för akuta situationer önskade majoriteten av socialsekreterarna fördjupningsutbildningar inom något för dem aktuellt ämne. För att kunna fylla detta behov krävs att aktuell kunskap kan tas fram snabbt för att matcha de varierande kunskapsbehov som aktuella skeenden i samhället kräver. Deltagarna önskade webbaserad information som var enkel att nå och lätt att ladda ner från t.ex. en hemsida. Samtidigt uttrycktes också ett behov av att träffa andra som arbetar inom socialtjänsten med liknande arbetsuppgifter. Nationella föreläsningar värderades högre än internationella. Tydligt var att de som arbetat kortare tid önskade mer interaktion med andra, både i form av fysiska möten men också genom att få ta del av erfarenheter från de kollegor som arbetat länge.

Deltagarna önskade också möjlighet att kunna få externt stöd vid speciella fall. Det var exempelvis mer än hälften som önskade en stödtelefon. De som hade närhet till Barnhus kommenterade vikten av att kunna få konsultation hos dem, när man tvekar inför ett barns våldsutsatthet. Fungerande Barnhus med bra samverkan verkar med andra ord fungera som en förlängd arm för socialtjänsten där de kan få allt från socialt, polisiärt och medicinskt stöd. Dessvärre har inte alla kommuner tillgång till Barnhus som det ser ut idag. En organisation med regionala Barnhus, som uppfyller kompetenskraven, för samtliga kommuner i regionen skulle kunna vara en lösning. Detta diskuteras t.ex. i ”Inuti ett Barnhus. En kvalitetsgranskning av 23 svenska verksamheter.” (Landberg & Svedin, 2013).

Gällande ett nätverk för socialtjänsten och hur detta ska kommunicera med sina deltagare önskades regionala nätverksträffar framför tvärdisciplinära nätverk, årliga konferenser eller hemsida med diskussionsforum. Även här beskrevs alltså vikten av kunskapsstöd i närmiljö i första hand och att stöd i form av andra kommunikativa lösningar så som webbutbildningar och annat där det inte sker interaktion med andra var mindre populärt.

7.4. Varför brister det och vems är ansvaret?

Utifrån kommentarerna i enkäten var det tydligt att socialsekreterarna anser att det är ett chefsansvar att personalen får fortbildning och håller en god kunskapsnivå för att kunna utföra sitt arbete. Den utbildning som ska erbjudas ska bestå av olika typer av kunskap som ska förmedlas på olika kommunikativa sätt. Alla socialsekreterare har inte samma behov och därför måste det göras individuella bedömningar (jfr. Socialstyrelsen, 2016).

Att arbetet inom socialtjänsten präglas av hög arbetsbelastning, stor personalomsättning, otydliga kompetenskrav och nya utmaningar är beskrivet på flera håll (se t.ex. Coccozza 2007; 2013; Barnskyddsutredningen, 2009; Socialstyrelsen, 2016, SKL, 2015, UKÄ, 2015). Många som arbetar med att utreda barn i utsatta situationer känner sig otillräckliga, stressade, har få möjligheter till stöd och konsultationer med mer erfarna kollegor och dåliga anställnings- samt lönevillkor. Denna bild bekräftas också i denna studie. Hög personalomsättning och svårigheter att rekrytera ny personal har för en del kommuner lett till att de tagit in s.k. stafettsocionomer. Sverige Television (SVT, 2016) tillfrågade 40 kommuner (med fler än 57 000 invånare) om de använde stafettsocionomer. Det visade sig att alla utom sex anställt inhyrd personal när det inte gått att anställa behöriga socionomer. Den inhyrda personalen har lett till ökade kostnader för socialtjänsten, sämre stabilitet i arbetsgruppen och sämre kontinuitet för klienterna (a.a). För att få en stabil arbetsgrupp måste socialsekreterarnas arbetssituation förbättras så de stannar inom socialtjänsten. På detta sätt sparar kommunen pengar, som kan användas till bland annat vidareutbildning för personalen, samtidigt som det leder till ökar kvalitet och kontinuitet i utredningarna.

De flesta som arbetar som socialsekreterare har socionomutbildning eller likvärdig utbildning och är därmed behöriga att arbeta med myndighetsutövning. Socionomutbildningen är idag en generell akademisk utbildning. I denna ingår få obligatoriska kurser när det gäller barn utsatta för våld och andra övergrepp (jfr UKÄ, 2015). Detta innebär att en socionom kan arbeta med identifiering, skyddsbedömning och utredning av ett barn som misstänks fara illa utan fördjupningsutbildning om hur man bemöter och utreder barn utsatta för våld. Om socionomutbildningen fortsatt skall vara en generell utbildning utan krav på fördjupning inom vissa specialområden måste åtgärder vidtas så att personer som anställs inom socialtjänsten får den kunskap som krävs för att arbeta med barnskydd (jfr Cocozza, 2007; 2013).

Som framgår av enkätsvaren i denna rapport är behovet av kunskapsstöd stort och detta är något som också andra myndigheter och organisationer identifierat. En hel del utbildningsinsatser görs nu i form av regeringsuppdrag till olika myndigheter och organisationer. Men görs rätt saker? I SKLs handlingsplan om stärkt skydd för barn och unga (2015) beskrivs förslag som syftar till att ge den sociala barn- och ungdomsvården förutsättningar för att klara sitt uppdrag att ge barn och unga det skydd de behöver. Förslagen rör flera områden och visar att om det ska bli ett ordentligt förändringsarbete krävs det arbete på lokal, regional såväl som på nationell nivå. Tre områden berörs i handlingsplanen såsom den sociala barn- och ungdomsvårdens uppdrag, organisation och utbildning, samt forskning och utveckling. I en annan rapport från SKL, Barn- och unga satsningen (2016), visas att det idag pågår flertalet insatser för att stärka den sociala barn- och ungdomsvården och att kommunerna visar både kraft och förändringsvilja, vilket SKL menar är en viktig motbild till den dystra bild som exempelvis framställs i media. För att i framtiden bli bättre på att matcha det behov socialsekreterare har för att kunna arbeta med barn som utsatts för våld och andra övergrepp måste kontinuerligt studier göras kring vilken kunskap professionen efterfrågar. Det är av yttersta vikt att socialsekreterare kan känna sig trygga och säkra när de utför sitt arbete, och att det är ett arbete som innebär att **barnets bästa alltid sätts i främsta rummet!** Utifrån resultaten från denna studie kvarstår en hel del arbete för att uppnå detta.

Avslutningsvis kan vi konstatera att det utifrån syftet med denna undersökning finns flera områden där Barnafriid- nationellt kunskapscentrum om våld och andra övergrepp mot barn kan fylla en viktig funktion då det gäller stöd till socialtjänstens kompetensutveckling. Detta kan göras bland annat genom att ett socialtjänstnätverk bildas med regelbundet återkommande regionala utbildningsdagar, en aktiv och informativ hemsida med manualer och guidelines samt en konsultationstelefon. I den regionala utvecklingen kan med fördel ett samarbete med regionala Barnahus och/eller länsstyrelserna utvecklas.

8. Referenslista

- Barnskyddsutredningen. (2009). *Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU) SOU 2009:68 Betänkande av barnskyddsutredningen.*
- Cocozza, M. (2007). *The parenting of society: A study of child protection in Sweden – from report to support.* Avhandling, Linköping: Linköping University.
- Cocozza, M. (2013). *Barn far illa! En analys av bristerna i samhällets familjebygge.* Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Landberg, Å. & Svedin, C. G. (2013). *Inuti ett barnahus. En kvalitetsgranskning av 23 svenska verksamheter.* Stockholm: Linköpings universitet och Rädda Barnen. Nedladdad 17.04.01 från <http://asalandberg.se/wp-content/uploads/2014/09/inuti-ett-barnahus-2013.pdf>
- SKL (Sveriges Kommuner och Landsting). (2015). *Stärkt skydd för barn och unga. Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården.* Stockholm: SKL.
- SKL (Sveriges Kommuner och Landsting). (2016). *Barn och Unga Satsningen. Redovisning av 2016 års arbete.* Stockholm: SKL.
- SKL (Sveriges Kommuner och Landsting). (2017). *Kommungruppsindelning 2017.* Nedladdad 17.05.02 från <https://skl.se/tjanster/kommunerlandsting/faktakommunerochlandsting/kommungruppsindelning.2051.html>
- Sohlberg, P & Sohlberg, R. M. (2009). *Kunskapens former. Vetenskapsteori och forskningsmetod.* Malmö: Liber AB.
- Socialstyrelsen. (2016). *Krav på behörighet inom socialtjänstens barn och ungdomsvård. Uppföljning av lagändring.* Nedladdad 17.04.01 från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20224/2016-5-32.pdf>
- SVT (Sveriges television). (2016). *Kommunerna är allt mer beroende av stafettsociologer.* <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kommunerna-allt-mer-beroende-av-stafettsociologer>
- UKÄ (2015). *Hur mänskliga rättigheter, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn beaktas i högre utbildning. Rapportering av ett regeringsuppdrag.* Universitetskanslersämbetet. Rapport 2015:25 Nedladdad 17.05.01 från <http://www.uka.se/download/18.12f25798156a345894e4cb3/1487841874281/rapport-2015-12-01-manskliga-rattigheter.pdf>

Till dig som arbetar inom socialtjänsten med barn som utsatts för våld och andra övergrepp

Barnafrid är ett nystartat nationellt kunskapscentrum vid Linköpings universitet som ska samla och sprida kunskap till yrkesverksamma om våld och andra övergrepp mot barn.

En del i uppdraget är att ansvara för tre nationella nätverk som ska stå för intern kunskapsspridning. Två nätverk finns redan, ett för behandlare och ett för Sveriges Barnahus. Ett tredje nätverk, för personal inom socialtjänsten, håller på att startas och för att få en bild av vilket behov personal inom socialtjänsten har behöver hjälp från dig som arbetar med barn som utsatts för våld och andra övergrepp. Vi ber dig därför svara på sex frågor via länken nedan, om vad du och dina kollegor behöver i form av ny kunskap, stöd och konsultation. Vi ber dig svara på enkäten senast 30 juni 2016.

Länk till enkät

Tack på förhand för ditt bidrag!

Vänliga hälsningar

Carl Göran Svedin
Professor och Centrumchef

Frågor besvaras av vår administratör Therese Björn Johansson via mail therese.bjorn.johansson@liu.se eller telefon 013-28 11 86.

Frågor till dig som arbetar inom socialtjänsten med barn som utsatts för våld och andra övergrepp

Barnafrid är ett nystartat nationellt kunskapscentrum vid Linköpings universitet med uppdrag att samla och sprida kunskap till yrkesverksamma om våld och andra övergrepp mot barn.

En del i uppdraget är att ansvara för tre nationella nätverk som ska stå för intern kunskapsspridning. Två nätverk finns redan, ett för behandlare och ett för Sveriges Barnahus. Ett tredje nätverk, för personal inom socialtjänsten, håller på att startas och för att få en bild av vilket behov personal inom socialtjänsten har behöver hjälp från dig som arbetar med barn som utsatts för våld och andra övergrepp. Vi ber dig därför svara på följande sex frågor, om vad du och dina kollegor behöver i form av ny kunskap, stöd och konsultation. Vi ber dig skicka in enkäten senast 30 juni 2016.

Barnafrid
Nationellt kunskapscentrum

1. Vilken typ av kunskapsstöd tycker du att du behöver? (flera svar är möjliga)

- Enkla manualer för akuta situationer
- Lättillgänglig riktad information för speciella situationer
- Fördjupningsutbildning om aktuellt
- Nätverksmöten med andra inom socialtjänsten som arbetar med barn utsatta för våld.
- Nationella föreläsningar inom relevant ämne
- Internationella föreläsningar inom relevant ämne
- Information om nationella utvecklingsprojekt
- Information om internationella utvecklingsprojekt
- Tvärdisciplinära möten
- Stödtelefon/forum med möjlighet till enskild konsultation
- Annat

2. Vilka kommunikativa lösningar, inklusive tekniska lösningar vill du att kunskapen paketeras i? (flera svar är möjliga)

- Konferenser
- Workshop nära eller i hemkommunen tillsammans med liknande yrkesprofessioner
- Hemsida länkad till myndighetsspecifik kunskapsspridning
- Webbutbildning
- App för specifika situationer i tjänstemobil
- Chattforum med andra yrkesverksamma
- Stödtelefon/forum med möjlighet till enskild konsultation
- Frågelåda eller liknande där en kan få svar via mail
- Annat

3. Hur tycker du att ett nätverk för socialtjänsten ska hålla sig uppdaterat? (flera svar är möjliga)

- Genom årlig konferens
- Regionala nätverksträffar
- Tvärdisciplinära nätverk
- Hemsida med diskussionsforum
- Om annat, specificera

4. Tycker du att du idag har tillgång till den kunskap du behöver för att identifiera, utreda och skydda barn som är utsatta för våld?

- Ja
- Nej

Kommentar

5. Var arbetar du(kommun, stadsdel osv.)?

6. Hur länge har du jobbat inom socialtjänsten?

- 0-2 år
- 3-5 år
- 6-10 år
- 11-15 år
- 16-20 år
- Längre än 20 år

7. Övriga kommentarer som du vill skicka med oss i vårt arbete med denna fråga?